

Kannebäcks Friskoleförening
Bronsåldersgatan 82
421 63 Västra Frölunda

2009-12-21
1 (12)
Dnr:40-2009:1745

Rektor vid Drakbergsskolan
Bronsåldersgatan 82
421 63 Västra Frölunda

Kvalitetsgranskning av arbetet vid trakasserier och kränkande behandling vid den fristående grundskolan Drakbergsskolan i Göteborgs kommun

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling under höstterminen 2009. Granskningen av den fristående Drakbergsskolan i stadsdelen Tynnered, Göteborgs kommun ingår i detta projekt.

Övergripande information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/kvalitetsgranskning/).

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar ska bidra till förbättrad måluppfyllelse genom att tydliggöra behov av utveckling inom prioriterade områden, så att skolor, övriga verksamheter och huvudmän ges ökade förutsättningar för att genomföra förbättringar.

Skolinspektionens kvalitetsgranskningar initieras med utgångspunkt i en nationell risk- och väsentlighetsanalys. Med denna som grund inriktas kvalitetsgranskningen mot områden i behov av förbättring samt görs ett urval av huvudmän och/eller skolor som granskas utifrån i förväg fastställda perspektiv och frågeställningar.

De styrdokument som gäller för svenskt utbildningsväsen stadgar nolltolerans mot att barn, elever och studerande utsätts för kränkningar, diskriminering eller trakasserier.

Trots kravet på nolltolerans visar olika undersökningar, samt erfarenheter från den regelbundna tillsynen och från enskilda anmälningsärenden, att det inte är ovanligt att barn och elever blir kränkta och/eller trakasserade i svensk skola.

Skolinspektionen har därför valt att genomföra en kvalitetsgranskning med inriktning mot skolornas arbete vid trakasserier och kränkande behandling. Syftet med granskningen är att bidra till att förhindra förekomsten av trakasserier och kränkande behandling vid de granskade skolorna. Totalt har 50 skolor granskats i landet.

Kravet på skolorna att bedriva ett effektivt förebyggande, förhindrande och åtgärdande arbete understryks och konkretiseras i granskningen. Skolinspektionen avser därmed

bidra till att öka de granskade skolornas kunskap om vilket arbete som krävs för att förebygga och förhindra att kränkningar och trakasserier uppstår.

Granskningens resultat ska spridas till skolor och huvudmän som inte ingår i projektet. Resultaten kan därmed utgöra ett underlag för ett förbättringsarbete i hela landet.

Resultatet av Skolinspektionens kvalitetsgranskning redovisas dels i en övergripande rapport, dels i rapporter med bedömningar för varje granskad skola. Där tar Skolinspektionen ställning till om skolan uppfyller skolförfattningarnas krav och med vilken kvalitet arbetet bedrivs. I de fall behov av åtgärder framkommit ansvarar huvudmannen för att åtgärder vidtas.

Drakbergsskolan har ingått i kvalitetsgranskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Underlaget till beslut består av dokument från skolan samt av information som samlats in vid besök på skolan den 16 och 17 september 2009. I skolorna genomfördes samtal med ett urval av personal och elever samt med skolledning och elevhälsoteam. Beslutet grundar sig också på annan information som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller annat offentligt material. Företrädare för skolan har beretts möjlighet att ge synpunkter på de fakta som framkommit vid kvalitetsgranskningen.

Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Drakbergsskolan har utredare Christian Floer och undervisningsrådet Karin Widlund varit. Vid granskningsbesöket deltog dessutom utredare Linda Svensson.

Fråge-/granskningsområden

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever upphörde att gälla den 1 januari 2009. Idag finns bestämmelserna istället i två lagar, dels i 14 a kap. skollagen, dels i diskrimineringslagen.

14 a kap. skollagen innehåller bestämmelser som har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever. Med kränkande behandling avses ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Det är Skolinspektionen som har tillsynen över att 14 a kap. skollagen följs.

Diskrimineringslagen innehåller bl.a. bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering av barn och elever. Med diskriminering avses direkt och indirekt diskriminering, instruktioner att diskriminera samt trakasserier och sexuella trakasserier. Med trakasserier avses ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Med sexuella trakasserier avses ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet. Diskrimineringsombudsmannen ska utöva tillsynen över att diskrimineringslagen följs.

14 a kap. skollagen och diskrimineringslagen innehåller bestämmelser som ålägger huvudmannen att vidta aktiva åtgärder bl.a. i form av åtgärder för att förebygga och

förhindra kränkande behandling respektive trakasserier samt skyldighet att utreda och vidta åtgärder vid kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling respektive trakasserier.

Skolinspektionen har med utgångspunkt i 14 a kap. skollagen utifrån forskning, utvärdering och beprövad erfarenhet granskat det arbete som bedrivs i skolorna inom tre frågeområden.

1. Fungerar skolans systematiskt förebyggande arbete för att motverka trakasserier och kränkande behandling av barn och elever?

- *Fungerar skolans rutiner för att upptäcka kränkningar och trakasserier?*

Inom detta frågeområde har skolans arbete med att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling och trakasserier granskats. En viktig komponent i detta arbete är att utifrån en kartläggning av skolans behov upprätta plan mot kränkande behandling och likabehandlingsplan. Granskningen har också undersökt om skolan arbetar för att vara en social gemenskap. Vidare har det undersökts om skolan har rutiner för att upptäcka kränkningar och trakasserier.

2. Har skolan ett normkritiskt förhållningssätt?

Inom frågeområdet har granskats om personal sinsemellan och tillsammans med elever återkommande reflekterar över sitt egna förhållningssätt, värderingar och normer samt den betydelse dessa kan ha för att kränkningar och trakasserier kan uppstå.

3. Fungerar skolans rutiner så att kränkningar och trakasserier upphör när det blivit känt att ett barn eller elev blivit kränkt och trakasserat?

- *Använder skolan program utifrån forskning och/eller beprövad erfarenhet i sitt arbete mot trakasserier och kränkningar?*

Inom frågeområdet har det undersökts om skolan har rutiner för att tillse att kränkningar och trakasserier omedelbart upphör då de kommer till personalens kännedom. Vidare har det granskats vilka rutiner skolan har i fall då personal utsätter elever för trakasserier eller kränkande behandling. Om skolan använder sig av program/programkomponenter utifrån forskning och/eller beprövad erfarenhet har undersökts. Skolinspektionen har också undersökt om skolan analyserar orsaker till olika fall av kränkningar och trakasserier.

Beskrivning av besökt skola

Drakbergsskolan är en fristående grundskola med 229 elever, belägen i stadsdelen Tynnered i Göteborg med Kannebäcks friskoleförening som huvudman, vilken omfattar förskoleklass, grundskolans årskurser 1–9 och samt ett fritidshem.

Skolan startade läsåret 1993/94, huvuddelen av verksamheten är förlagd till lokaler i en före detta förvaltningsbyggnad i stadsdelen Tynnered. Eleverna kommer uteslutande

från närområdet, dvs. stadsdelen Tynnered. Skolans pedagogik grundar sig på den franske pedagogen Célestin Freinets syn på barn och lärande.

Skolan fick en ny rektor höstterminen 2007, vilken är anställd direkt av styrelsen för Kannebäcks friskoleförening. Ledamöterna i styrelsen består av både personal och vårdnadshavare.

Skolinspektionens iakttagelser

Årlig plan mot kränkande behandling

Enligt skollagen¹ ska huvudmannen se till att en årlig plan mot kränkande behandling upprättas. På motsvarande sätt stadgar diskrimineringslagen² att en likabehandlingsplan ska upprättas varje år. Det finns inget som hindrar att verksamheten respektive skolan för samman den årliga planen mot kränkande behandling med likabehandlingsplanen till ett dokument. Den årliga planen mot kränkande behandling ska innehålla en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. Enligt Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling³ bör planen bland annat innehålla de slutsatser som kan dras av kartläggningarna om situationen i verksamheten, konkreta mål för och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling samt en ansvarsfördelning för detta. Vidare anges att planen bör innehålla tydliga rutiner för akuta och uppföljande åtgärder avseende inträffade kränkningar och hur dessa ska dokumenteras. Enligt förordningen om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling⁴ ska planerna upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller.

Vid Drakbergsskolan finns en likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling i ett samlat dokument som reviderades höstterminen 2008, vilket innebär att skolan inte upprättar en ny plan varje år.

I planerna finns inte någon redogjord kartläggning av situationen och behoven vid skolan avseende värdegrundsarbetet. Skolinspektionen kan vidare konstatera att likabehandlingsplanen inte beaktar diskrimineringsgrunderna när det gäller skolans beskrivning av sitt förebyggande arbete mot eller trakasserier. Vidare hänvisar planerna till föräldrad lagstiftning.

¹ 14 a kap. 8 § skollagen (1985:1100)

² 3 kap. 16 § diskrimineringslagen (2008:567)

³ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLF5 2009:38)

⁴ 2 § förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling

Det finns rutiner för ansvarsfördelningen mellan rektorn och personal när en elev blir utsatt för kränkande behandling. Vid samtal med lärare och elever framkommer det dock att rutinerna inte efterföljs samt att ansvarsfördelningen är oklar när kränkande behandling och trakasserier upptäcks. Orsaken till detta anges vara att de så kallade vuxenstödkompisarna (dessa har samma funktion som ett team mot kränkande behandling eller mobbning) inte har utsetts under nuvarande termin.

Många elever uppger att de inte har någon djupare kännedom om planerna och varken elevråd, stödkompisar eller övriga elever har fått möjlighet att medverka vid upprättandet, uppföljningen och översynen av planerna.

Skolinspektionen bedömer att skolans plan mot kränkande behandling inte uppfyller de krav som ställs i skollagen. Planerna upprättas inte under medverkan av barn och elever.

Förebyggande och förhindrande arbete

Enligt skollagen⁵ ska huvudmannen se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever. Vidare ska huvudmannen, enligt skollagen⁶, se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Enligt läroplanen⁷ ska alla som arbetar i skolan medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen.

Vid samtal med personal och rektor vid Drakbergsskolan framkommer att på grund av brist på kommunikation och motsättningar mellan rektorn och delar av personalen har systematiken i det förebyggande, och även i det åtgärdande arbetet, inte efterföljts eller utvecklats. Lärare, rektorn och elever menar att det saknas ett gemensamt förhållningssätt i det förebyggande och förhindrande arbetet som efterföljs. Detta arbete bedrivs snarare utifrån varje lärares individuella bedömningar och erfarenheter.

I samtal framkommer att många lärare arbetar med värdegrundsfrågor om än på olika sätt genom exempelvis film och litteratur. Nuvarande termin startade med en treveckorsperiod som till stora delar koncentrerades kring att lärarna skulle diskutera med eleverna om skolans värdegrund. I samtal med elever framkommer dock att elever under normala skolveckor sällan har planerade tillfällen att diskutera frågor som berör skolans förebyggande arbete för att förhindra trakasserier och kränkande behandling. Dessa frågor behandlas oftast i klasserna först när en konflikt har uppstått mellan elever. Det framkommer även att matsalspersonalen och vaktmästare i liten grad är involverade i skolans förebyggande och förhindrande arbete när det till exempel gäller att ta

⁵ 14 a kap. 6 § skollagen (1985:1100), jämför 3 kap. 14 § diskrimineringslagen (2008:567)

⁶ 14 a kap. 7 § skollagen (1985:1100), jämför 3 kap. 15 § diskrimineringslagen (2008:567)

⁷ Avsnitt 2.1 förordning (SKOLFS 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

tillvara deras iakttagelser vid kartläggning av vad som sker på skolan eller i upprättandet och utvärderingen av likabehandlingsplan och plan mot kränkande behandling.

Enligt Brottsförebyggande rådets rapport "Effekter av anti-mobbningsprogram – vad säger forskningen"⁸ anges att internationell forskning visar att det är viktigt med en så kallad "whole school approach" för att lyckas minska mobbning. Hela skolan bör vara delaktig, såväl skolledning som lärare och övrig skolpersonal, och ha en gemensam uppfattning om hur man ska agera. Flera studier visar också att samarbete, engagemang och dialog mellan skolledning, lärare, föräldrar och elever har en avgörande betydelse. Den årliga planen för att förebygga och förhindra kränkande behandling ska vara ett aktivt redskap i skolans arbete och därmed underlätta för skolorna att leva upp till lagstiftarens krav på att huvudmannen ska se till att det vidtas åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling. Det är av vikt att Drakbergsskolan upprättar en sådan plan i enlighet med lagstiftningen som ett led i att systematisera värdegrundsarbetet. Skolinspektionen menar att arbetet med planen kan underlätta för skolan att skaffa ett gemensamt synsätt och därmed vara ett led i arbetet med att förbättra det förebyggande och förhindrande arbetet.

Drakbergsskolan har valt att ha två elever i årskurs 3 till och med år 9 som ska fungera som stödkompisar. Syftet enligt skolan är att dels engagera eleverna i arbetet mot kränkande behandling och dels ge möjlighet att få information om vad som sker bland eleverna. Vid intervjuer med elever framgår att det råder en oklarhet vilken roll och vilket ansvar stödkompisar ska ha när en konflikt uppstår mellan elever. Vidare framkommer att stödkompisarna upplever ett dilemma hur de skulle agera ifall det är någon av deras egna närmaste kompisar som utsatt andra elever för trakasserier eller kränkande behandling.

I Skolverkets rapport "På tal om mobbning - och det som görs"⁹ problematiseras kompisstödjarens roll i Friends förebyggande program mot diskriminering och annan kränkande behandling såsom mobbning. På motsvarande sätt som i Drakbergsskolan ses kompisstödjarna i Friends program som en viktig resurs i det förebyggande arbetet mot trakasserier och kränkande behandling. Genom den roll, de uppgifter, det ansvar och den ställning som kompisstödjarna tilldelas kan deras uppgifter liknas vid en form av kamratfostran, menar forskarna i Skolverkets rapport. Detta kan leda till att kompisstödjarna ges en maktposition gentemot övriga elever, vilket potentiellt kan utnyttjas också i negativa syften. Ett stort ansvar läggs således på kompisstödjaren att kunna stå emot och ställa sig över de maktordningar som finns i olika elevgrupper och riskerar därmed att hamna i en utsatt situation i förhållande till andra elever och till den rådande kamratkulturen.

Denna problematik tydliggör, enligt Skolinspektionen, vikten av att både lärare och elever är väl förtrogna med vilken roll och ansvar stödkompisar tilldelas och att skolan kontinuerligt diskuterar de dilemman som kan uppstå med stödkompisar.

⁸ Alvant, Per (2009) *Effekter av anti-mobbningsprogram – vad säger forskningen?* Brottsförebyggande rådet

⁹ *På tal om mobbning – och det som görs* (2009) Kunskapsöversikt, s.114 ff., Skolverket

Skolinspektionen bedömer att det förebyggande värdegrundsarbetet vid Drakbergskolan måste utvecklas. Som ett led i detta arbete behöver arbetet med stöd-kompisar förtydligas.

Arbetet för att upptäcka trakasserier och kränkningar

För att kunna åtgärda trakasserier och kränkande behandling då de uppstår måste skolan ha rutiner för att försäkra sig om att de upptäcks. Enligt Allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling¹⁰ bör personalen ha god uppsikt över alla utrymmen och platser.

Den oklara arbetsfördelningen på Drakbergsskolan har, som tidigare nämnts, lett till att arbetet brister när det gäller att förebygga och förhindra trakasserier och kränkande behandling.

Vid intervjuer med elever framkommer att det inte finns tillräcklig vuxennärvaro på rasterna för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling. Vid samtal med elever framkommer exempelvis att de vuxna inte har någon uppsikt i berget bakom skolan, där elever vistas under rasterna. Elever beskriver också att de inte alltid får hjälp av vuxna på skolgården när en konflikt uppstått på grund av att de vuxna i vissa fall från-säger sitt ansvar om det inte berör deras "egna" elever.

Det finns även elever som uppger att de inte har förtroende för någon vuxen på skolan som de kan vända sig till, vilket bekräftar den bild som ges i skolans egen enkät och elevutvärdering från höstterminen 2006. Vid samtal med lärarna framkommer att man har elevsamtal i början av terminerna för att lära känna eleverna och på så vis skapa ett förtroende mellan dem och eleverna.

I skolans plan mot kränkande behandling anges rutiner för vad som ska ske om någon vuxen kränker en elev. I samtal med lärare och övrig personal framgår dock att de inte tillsammans diskuterat vilka situationer och handlingar vuxna utför som kan upplevas kränkande utifrån elevens perspektiv.

Eleverna uppger att även om det inte är aktuellt i dagsläget att anmäla någon vuxen för kränkande behandling så är de osäkra om vem de ska vända sig till på skolan om detta skulle ske. Skolinspektionen menar att skolan genom att inte diskutera ämnet dels inom personalgruppen och dels med eleverna försvårar upptäckten av den typen av trakasserier och kränkande behandling.

Enligt Allmänna råd och kommentarer för att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling¹¹ påpekas att i de fall då ett barn eller en elev utsätts för trakasserier eller kränkande behandling av någon personal är

¹⁰ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLFS 2009:38)

¹¹ Allmänna råd och kommentarer. För att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, Skolverkets allmänna råd (2009)

det viktigt att barnet eller eleven har kanaler för förtroendefulla samtal med någon annan i personalgruppen. Vidare anges att det även är viktigt att samarbetsklimatet inom personalgruppen är sådant att andra vågar se och ta tag i problemet.

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling behöver utvecklas. Som ett led i detta arbete behöver vuxennärvaron vid elevernas ickelektionsbundna tid förstärkas. Skolan behöver även förtydliga arbetet som rör vuxnas kränkande behandling av barn och elever.

Åtgärdande arbete

Enligt skollagen¹² är huvudmannen skyldig att utreda omständigheter och i förekommande fall vidta åtgärder om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Enligt Allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling¹³ bör det finnas rutiner för hur akuta situationer ska hanteras och lösas när barn eller elever har utsatts för trakasserier eller kränkande behandling.

Vid samtal med elever framkommer att det är olika hur personalen vid skolan hanterar konflikter som uppstår samt att kränkande behandling, särskilt användandet av kränkande språkbruk, i vissa fall fortsätter att äga rum trots att personalen fått kännedom om vad som skett. Det finns lärare som väljer att "säga till" men som inte tar reda på den egentliga orsaken till vad som hänt eller som inte reagerar på elevers användning av nedsättande språkbruk gentemot varandra. Det finns i dagsläget även elever på skolan som blir utsatta för kränkande behandling som fortgått på skolan under en längre tid. Det finns dock lärare som är bra på att få stopp på akuta händelser då det kommer till deras kännedom och som går vidare med ärendet enligt de rutiner som finns vid skolan.

Skolinspektionen vill framhålla betydelsen av att vuxna reflekterar över hur de bemöter elever då de berättar om incidenter. Professor Solveig Hägglund¹⁴ beskriver hur mobbning och kränkande handlingar kan komma att bli vardagsföreteelser och banaliserade i skolkulturer. Med hjälp av sociala mekanismer som upprepning och föreställningar om begränsningar i människors värde, framstår handlingarna varken som konstiga eller icke önskvärda. Personalen kan genom att banalisera då elever blir utsatta medverka till att elever i fortsättningen inte berättar om att de blivit utsatta eller till och med bibringas uppfattningen att vissa former av trakasserier och kränkningar ska ses som acceptabla. Detta överensstämmer inte med den värdegrund skolan och samhället vilar på.

¹² 14 a kap. 10 § skollagen (1985:1100), jämför 2 kap. 7 § diskrimineringslagen (2008:567)

¹³ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLF5 2009:38)

¹⁴ Hägglund, Solveig "Banal mobbning – en vardagsföreteelse i förskola och skola" i Thors, Christina (red.) *Utsött – en bok om mobbning* (2007) Lärarförbundet

Skolan har gemensamma rutiner för hur incidenter ska hanteras men Skolinspektionen noterar att det är otydligt för eleverna hur trakasserier och kränkande behandling hanteras av de vuxna på skolan. Skolans åtgärdande arbete är numera avhängligt av om de vuxna överhuvudtaget får reda på det, vilken vuxen som får reda på det och om det kommer till rektorns kännedom.

Enligt personalen var rutinerna för hur ett ärende skulle hanteras tydligare i samband med att skolan hade, som tidigare nämnts, utsedda vuxenstödskompisar. Vidare framkommer att det i dagsläget är oklart bland personalen om vilken ansvarsfördelning som gäller mellan elevhälsoteamet och lärarna när det exempelvis gäller användandet av så kallade "stoppssamtal". Stoppssamtal sker enligt skolan när en elev utsatt någon annan elev för kränkande behandling, vilket syftar till att få eleven att förstå att hon eller han agerat fel och att beteendet omedelbart måste upphöra. Detta påverkar det åtgärdande arbetet negativt när det gäller tydlighet för eleverna om hur och av vem ett ärende hanteras samt att uppkomna situationer som rör trakasserier och kränkande behandling inte hanteras lika skyndsamt som tidigare.

Skolan har enligt läroplanen¹⁵ en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på. Skolinspektionen menar att en viktig förutsättning för att inge elever det förtroende som krävs för att de ska vända sig till vuxna då konflikter uppstår är att det finns tydliga rutiner för det åtgärdande arbetet som följs av samtliga vid skolan. Då de vuxna vid skolan saknar forum för gemensamma diskussioner om det egna normkritiska förhållningssättet i förhållande till det gemensamma som bör råda vid skolan försvåras implementeringen av rutiner för att nå bättre resultat vid arbetet med att åtgärda trakasserier och kränkande behandling.

Skolinspektionen bedömer att Drakbergsskolan behöver fortsätta arbeta för att all personal vid skolan ska arbeta enligt de rutiner för att utreda/stoppa kränkande behandling som finns i skolans årliga plan mot kränkande behandling. För att planen ska bli ett levande dokument måste rutinerna fungera på systemnivå och inte enbart på personnivå.

Analys av arbetet

Skolinspektionen kan efter dokumentstudier och i samtal med personal och rektor konstatera att systematiken i det förebyggande och även i det åtgärdande arbetet, inte efterföljts, analyserats eller utvecklats på skolnivå. Enligt personal har även det förebyggande arbetet och möjligheten till reflektion försämrats. Enligt rektorn finns dock tillfällen, såsom vid arbetsenhetsmöten och pedagogiska möten, att diskutera och analysera skolans arbete med bland annat förhållningssätt och normer. Dessa möten har dock mer ägnats åt att behandla andra frågor.

¹⁵ Avsnitt 1 förordning (SKOLF 1994:1) om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94)

Elevhälsoteamet uppger att det finns rutiner för hur deras arbete ska bedrivas och att deras kompetens efterfrågas av skolans lärare. Vidare har alla i elevhälsoteamet inklusive rektorn samt två tidigare utsedda vuxenstödkompisar genomgått Skolverkets utbildningssatsning gällande mobbning, kränkande behandling och diskriminering. Enligt rektorn är syftet med utbildningen att utifrån detta skapa en plattform för det kommande värdegrundsarbetet vid skolan.

Det saknas dock för närvarande ett systematiskt arbete vad gäller analys av åtgärder och resultat vid arbetet mot trakasserier kränkande behandling. Detta bekräftas exempelvis av att Drakbergsskolans senaste enkät- och elevutvärdering gjordes senast höstterminen 2006.

Vid Drakbergsskolan dokumenteras incidenter och elevärenden som elevhälsoteamet och rektorn arbetar med. Däremot saknas en systematisk analys och uppföljning av de enskilda fallen för att se eventuella mönster på skolnivå.

Avsaknaden av en aktuell kartläggning och en utvärdering av skolans arbete vid trakasserier och kränkande behandling har bidragit till att det är otydligt för både personal och elever dels vilka behov skolan har, dels hur gällande rutiner tillämpas.

Enligt Allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling¹⁶ bör de vidtagna åtgärderna följas upp och utvärderas. Utredningen, åtgärderna och uppföljningen av dessa bör också dokumenteras.

En sådan uppföljning och analys av arbetet är av största vikt för att kunna utveckla arbetet. Skolinspektionen betonar vikten av att skolan är handlingskraftig i akuta situationer för att kränkningar och trakasserier ska upphöra. Arbetet måste dock också innebära analys av de bakomliggande faktorerna i varje enskilt fall. Forskning visar att trakasserier och kränkande behandling inte är enhetliga fenomen med en generell förklaring utan att olika faktorer sannolikt samspelar och förstärker varandra.¹⁷ Varje fall av kränkningar och trakasserier måste därför analyseras för att skolan ska kunna sätta in och samordna lämpliga insatser. Den erfarenhet och kunskap det inträffade, och hanteringen av det, kan ge blir en del av den samlade lärdom skolan har med sig då insatser ska vidtas vid eventuella kommande incidenter. För Drakbergsskolans del skulle sådana analyser vara ett inslag i arbetet med att upprätta en årlig plan mot kränkande behandling. Då denna plan kommer att vila dels på författningarna, dels på skolans samlade erfarenhet och kartläggning finns förutsättningar för den att vara ett aktivt redskap i skolans arbete.

Skolinspektionen bedömer att de insatser skolan vidtagit mot trakasserier och kränkande behandling i högre grad behöver analyseras.

¹⁶ Skolverkets allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling (SKOLF 2009:38)

¹⁷ Granström, Kjell "Olika förklaringar till mobbning" i Thors, Kristina (red.) Utstött - en bok om mobbning (2007) Lärarförbundet

Skolinspektionens slutsatser och beslut

Fungerar skolans systematiskt förebyggande arbete för att motverka trakasserier och kränkande behandling av barn och elever?

Drakbergskolan saknar systematik och rutiner som tillämpas av all personal i det förebyggande och förhindrande arbetet. Lärarna bedriver förebyggande arbete men det är uppbyggt kring de enskilda lärarnas erfarenheter och kunskaper. Därmed riskerar det förebyggande arbetet att bli av olika kvalitet och det bygger inte på samlad kunskap kring behoven vid Drakbergsskolan. Vidare är det oklart för eleverna vilken roll och vilket ansvar som ligger på de utsedda stödkompisarna när en konflikt uppstår mellan elever.

Har skolan ett normkritiskt förhållningssätt?

Samtal med lärare och rektorn visar att arbetet med ett normkritiskt förhållningssätt inte varit prioriterat under det senaste året. Skolan har i dagsläget gemensamma mötes-tillfällen som syftar till att föra dessa diskussioner på skolnivå. Dessa möten har dock mer ägnats åt andra frågor. Bristen på ett gemensamt normkritiskt förhållningssätt försvårar arbetet med att hävda den värdegrund skolan vilar på och arbetet med förståelsen kring och diskussioner om de normer elever och lärare bär samt ställa dessa i relation till samhällets värdegrund.

Fungerar skolan rutiner så att kränkningar och trakasserier upphör när det blivit känt att ett barn eller elev blivit kränkt och trakasserat?

Lärare vidtar åtgärder så att akuta fall av trakasserier och kränkande behandling upphör. Dessa åtgärder är dock inte baserade på gemensamt tillämpade rutiner utan mer på varje lärares individuella kunskaper och erfarenheter. Erfarenheter från tidigare incidenter i detta avseende tas inte tillvara på ett systematiserat sätt som kommer all personal till del på skolnivå.

Skolinspektionen har i sin kvalitetsgranskning identifierat ett flertal områden som huvudmannen måste åtgärda eller behöver förbättra för att förhindra att trakasserier och kränkande behandling. Nedanstående punkter visar vilka områden som måste åtgärdas respektive områden där förbättringsåtgärder behövs.

Områden som måste åtgärdas

- Skolinspektionen bedömer att Drakbergsskolans plan mot kränkande behandling inte uppfyller de krav som ställs i skollagen på en årlig plan mot kränkande behandling.
- Skolinspektionen konstaterar att barn och elevers inte medverkat vid upprättandet av årlig plan mot kränkande behandling vilket måste åtgärdas.
- Skolinspektionen bedömer att det förebyggande värdegrundsarbetet vid Drakbergsskolan måste utvecklas. Som ett led i detta arbete behöver arbetet med stödkompisar förtydligas.

Områden som behöver förbättras

- Skolinspektionen bedömer att skolans arbete för att upptäcka trakasserier och kränkande behandling behöver utvecklas. Som ett led i detta arbete bör vuxen-närvaron vid elevernas ickelektionsbundna tid förstärkas. Skolan behöver även förtydliga arbetet som rör vuxnas kränkande behandling av barn och elever.
- Skolinspektionen bedömer att Drakbergsskolan behöver fortsätta arbeta för att all personal vid skolan ska arbeta enligt de rutiner för att utreda/stoppa kränkande behandling som finns i skolans årliga plan mot kränkande behandling. För att planen ska bli ett levande dokument måste rutinerna fungera på systemnivå och inte enbart på personnivå.
- Skolinspektionen bedömer att de insatser skolan vidtagit mot trakasserier och kränkande behandling i högre grad behöver analyseras.

Uppföljning m.m.

Kannebäcks friskoleförening ska senast inom tre månader från dagen för beslutet, dvs. senast den 21 mars 2010 till Skolinspektionen, avdelningen i Göteborg¹⁸, redovisa vilka åtgärder som vidtagits med anledning av beslutet.

Vid granskningen av skolan framkommer att det finns brister som inte faller inom kvalitetsgranskningens ram. Kontakt kommer därför tas med den enhet vid Göteborgsavdelningen som har ansvar för den kommande tillsynen av Drakbergsskolan.

Skolinspektionen har konstaterat att skolans likabehandlingsplan inte uppfyller de krav som ställs på en sådan plan enligt diskrimineringslagen. Skolans rektor har uppmärksamats på detta och Diskrimineringsombudsmannen som har tillsynsansvar över diskrimineringslagen kommer att informeras. En kopia av beslutet skickas till Diskrimineringsombudsmannen.

På Skolinspektionens vägnar

Carina Abréu
Avdelningschef

Christian Floer
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har också undervisningsrådet Karin Widlund, undervisningsrådet Elisabeth Fogelberg, undervisningsrådet Anna Wide samt enhetschefen Hans Larson deltagit.

¹⁸ Skolinspektionen, Kungsgatan 20, 411 19 Göteborg